

څه گورم او څه اورم

د

گل پا چا الفت

Ketabton.com

د نا چاپ شوي آثارو څخه

پیل

نه پوهېرم: د قدرت څه منظوره وه؟ او دی نړۍ څه احتیاج درلود چه زه ئې د خپلو نندارو او تماشو دپاره را بللم. دغه راز نا اشنا چه نه ئې نوم معلوم وی او نه ئې څوك له احواله خبر وی هېڅوك خپل محفل ته نه را غواړی او نه خپل ښه او بد ورته څرگندوی.

زه هم سره له دی چه د دی عالم ناسته ولاړه دود و دستور، وفا او جفا، رحم او ظلم ښه او بد هېڅ راته نه و معلوم او نه می پدی باب کښې څه تصور او تخیل کولی شو راغلم او د دغه مجهوله بلنه می قبوله کړه. سره له دی چې زما سابقه او آئنده هېچا ته نه وه معلومه او نه می چا ته د خپل راتلونکی ژوند په نسبت څه ویلی و، زما په راتگ د خوشحالی ډزې وشوې او له هری خوا د مبارکۍ آوازونه پورته شوه. د کلی او کور لوی او واړه ټول خوشحاله و او زما د استقبال مراسم په ډېر ښه شان اجرا شوه.

وگورئ! هغه وخت چه زه د هېڅ نوم خاوند نه وم پخپلو او پردو، ښځو او نرو زما د راتگ زیری کېده او یوه خوا بله خوا د خوشخبری کلونه وگزرېده. زه هېڅ پوه نشوم چه دا دومره خوشحالی او خوشبینی د څه دپاره او زما ولی دومره ډېر قدر کېده؟

بی له دېنه چه دی خلقو ته جدت پسند ووايو نور به نو څه ووايو؟

هوا! دا خلق هر وخت نوی شیان خوښوی او زاړه ردوی، هره ورځ په نوو اشنایانو پسی گزری او پخوانی ملگری پرپردي همدغه سبب دی چه د دوی د بې وفا توب قصې په هر ځای کښې کېږی او هر څوك دوی ته بې وفا وائی.

د همدې دپاره چه دوی هر وخت او په هر شی کښې نوی رنگونه خوښوی زما نه هم د دوی په ولی پوهېږی او لکه یو هوښیار سوداگر وخت په وخت ورته نوی جامی او نوی ټوکی راوړی او د دی زیری دنیا په مخ نوی رنگونه پوری کوی. کله ورته د کانو او گټو بوتان جوړوی او کله ئې د دود و دستور په اصنامو غولوی یوه ورځ ئې په کلیسا کښې او بله ورځ ئې په اتشکده کښې د عبادت دپاره رابولی. همدغه یو انسان دی چه کله زردشت او کله بودا شی یوه ورځ ساحری او بله ورځ فرعونی کوی کله نور سمی لاری ته را بولی او کله خپل ځان له گرنگونو غورځوی. له کوم وخته چه زه را وینس شوی یم او خپلی سترگی می غړولی دی تر اوسه پوری می د دنیا پینښی په یو راز نه دی لیدلی او نه یوه شپه د بلی په شان تېرېږی طبیعت او زمانه لکه نازکخیال شاعر هر وخت په ابتکار پسی گزری او نوی نوی مضمونونه پیدا کوی. زه هم د زمانې له ابتکاراتو نه شمېرل کېرم او زما مشاهدات هم ټول نوی او تازه مضامین دی. زما په حیات او ژوند کښې تکرار نشته زه هغه نه یم چه پرون وم او نه به

سبا دغسې يم لکه چه نن مي ته ويني. که ته په ظاهره نه غولپړی زه هر ورځ بېل افکار او نوی خیالات لرم چه پرون هم نه و او سبا به هم نه وی.

کله چه زه د مور په غېږ کښی وم هغه وخت زه بل څوک وم مگر نن د محیط په غېږ کښی بل راز شوم هغه وخت به می د مشرانو په ږیره لوی کولی او خلقو به ښکلولوم مگر نن د خپلی ږیری واک هم نلرم. هغه وخت زه مور و پلار په غېږ کښی کوزولم مگر اوس باید زه دوی په شا وگوزوم او خدمت ئی وکړم. په هغه وخت کښی چه هر څه له ما سره کېدل هغه یو قرض و چه نن ئی باید ادا کړم. وگورئ! واړه او کوچنیان هم د قرض په ورکولو مکلف دی مگر څنگه قرض؟

زما وزن په هغه وخت کښی ډېر لږ و مگر نن زما پتی ډېر دروند دی او زما له لوئیدو سره سم زما بار هم دروند شویدی. هو! هر څومره چه یو سړی لوئپړی تکلیف ئی هم هماغومره زیاتپړی همدغه سبب دی چه نن راځنی مشران اطاعت او کشران شفقت غواړی څوک راځنی کولی او ځینی راته هیلی او اسرې لری د همدغو هیلو او امیدونو دپاره زه روزل کېدم او زما په زړه کښی هم د امید رڼا ورورو زیاتېدله. که سړی ښه ځیر شی دنیا ټوله داسرو او امیدونو هنداره ده چه هر څوک پکښی له لری څه وینی او هغه ئی خوبپړی دی ورپسی هڅه کوی او هغه ورځنی ورورو لږې کېږی په اخره کښی ورپسی د ژوندانه له کړنکه هم ځان وغورځوی او یوه بل عالم ته ولاړ شی. څوک نه پوهپړی چه داتک به ترڅه وخته او تر کومه حده وی؟ څنگه به وی؟ او څنگه به شی؟

هر یو پخپل سر د پاسه یوه ورپځ وینی چه د ده کمان پیدا کېږده او دی ورته امید لری، له دې ورپځی کله ږلی. اوری او کله بارانونه، په ځینو ځایو شندېه تېره شی او په ځینو ځایو کښی ورځنی سیلابونه وبهپړی. بدایان او شتمن هېڅ کله هیله لرونکو ته دومره څه نه ورکوی لکه چه قدرت او طبیعت ئی د امید او اسرو خاوندانو ته ورکوی. هر څوک د خپل امید په رڼا کښی ژوند کوی او د رحمت وړانگی هر وخت د امید له کړکی. د انسان په تیاره خونه کښی پریوزی.

امید د ایمان یو جز دی چه خوف هم ورځنی پیدا کېږی څوک چه امید نلری هغه خوف هم نلری او نه ئی په زړه کښی د ناکامی ویره او سودا وی. مونږ باید پخپل مخکښی د امید رڼا ځانته پیدا کړو، همدغه رڼا مونږ ته د پیشرفت او وړاندی تللو قوت راکوی.

زه خپل امید تر یوه حده ورسولم زما ځینی ملگری چه د امید توبښه ئی بیخی نه وه په هماغه لمړی مېنه پاته دی. امید هم لکه عشق او محبت انسان یوه عالی مقام ته رسوی او له توری شپي نه ئی رڼا ته راباسی. امیدونه او اسرې په ژوندانه کښی ډېره ستره برخه لری مخصوصاً لور او عالی امیدونه چه د اشخاصو دروازی ته نه راتپپړی او ذلت نه قبلوی. هغه وخت چه ما پدی لویه نړی کښی یوازی خپل پلار او مور پېژندله او ټوله دنیا راته د همدوی د شفقت غېږ ښکارېده د امید رڼا ورورو زما په زړه کښی زیاتېدله او ما کمان کاوه چه دا نړی سر ترسره زما د پلار کور دی او بی له رحم و شفقت نور څه په دنیا کښی نشته. زه نه وم خبر چه دنیا د مارانو او لږمانو لیوانو او پړانگانو ځای هم دی او هغه د شفقت

لاسونه چه په سر او مخ تېرېږي کله کله د عتاب خپېږي شی او په مخ لگېږي ما په دغه دنیا کېنې دغه راز اضداد ډېر لیدلي او مختلف واقعات راته معلوم دی.

هوا! په دنیا کېنې عجیب و غریب واقعات ډېر پېښېږي مگر افسوس چه یا پتېږي او یا په بل رنگ ښودل کېږي زما د ژوند افسانه هم د دنیا لوی او زاړه کتاب یوه پاڼه ده زه کونښ کوم چه دا افسانه د حقیقت روح ولری او رښتیا وی مگر تاسی به یو هم دېته حاضر نه اوسئ چه خپل ځان لکه څنگه چه یاست هغسی ښکاره کړئ نو که دا قصه څه زیاتی او کمی ولری ما معذور وکئئ هیڅ قصه ټوله رښتیا نه وی مگر خلق ئی اوری دروغ لا تر اوسه داسی نه وی رټل شوی چه نه ئی څوځ ووائی او نه ئی څوځ واورئ.

اوس هم ډېر خلق په دروغو پېشرفت کوی او د دروغو په ستاینه لوی لوی خلق له ځانه خوشحالوی. د حقیقت ویل دومره ګران کار دی چه بی له ښاغلی رجب خانه (تصوری انسان) بل څوځ دا کار نه کوی. مگر هغه هم خلقو په دومره خپرو وهلی چه ونه ئی له یوی لوبشتی نه جکېږي او هر څوځ پری خاندی. خبره له خبری ولاړېږي زه هم لکه ځینی کسان چه تش ګرېدل ئی مطلب وی او د نتیجی غم ورسره هېڅ نه وی له مطلبه لږ لری شوم او قصه بلی خواته ولاړه نو بېرته د خپل مقصد ته را ګرزم او د خپل ژوند قصه را شروع کوم مگر نه پوهېږم چه دا قصه له کوم ځایه شروع کړم او تاسی له کومی برخی سره ډېره مینه لرئ. کله سړی د خپل ظلم او بی رحمی قصی کوی خلق ورته توریالی وائی مگر بالعکس د لویو سینو خاوندانو ته بی ننګه او بی غیرته وایی ځینی نور کسان وی چه هغوی ظالمان بد کئې او د هغوی کار نامو ته په بد نظر ګوری. زه نه پوهېږم چه ته (د قصی لوستونکی) څوځ ئی او څه راز ذوق لری زما مشاهدات ستا د تعجب موجب ګرزی او که عادی درته ښکاری.

هغه وخت چه زه د دنیا له ظلمونو ځنی لانه وم خبر، د چنګیز او هلاکو قصی می نه وی اورېدلی د دښمنانو بی رحمی راته هېڅ نه وه معلومه د جنګ او جګړو پانی مې نه وی لوستی، د حسد او عداوت اور می په زړه کېنې نه و بل شوی د دعوو او دنگلو محکمه می نه وه لیدلی د دنیا مینی راباندی غلبه نه وه کړی، سبائی له خوبه را پاڅېدم سترګی می ومبلی ښکته پورته می وکتل د کور و کلی خلق راته بل راز ښکاره شوه او بل راز سبا می تر سترګو شو، هر سړی به بل ته ورنږدی کېده او په غور کېنې به ئی څه ورته وویل ورو کوچنیانو به په کوڅو کېنې نارې وهلی چه نن ئی فلانکی ... وژلی بل به ویل چه په چاره ئی حلال کړیدی، ښځو به ویل خدای دی دا کلا او دا پتی درنه پاته کړی زمکه ښه ده که ورور؟ د چا دی څه وکړه خو خپل ځان دی یو ستوی کړ. زه پدی خبرو ښه نه پوهېدم چه دا څه وائی او څوځ یادوی له کومی ښځی به مې چه پوښتنه وکړه چه څه شویدی او څه خبره ده؟ همدومره به ئی وویل: (څې کئې زویه خدای دی دی ووهی) زه به هېڅ پوه نشوم او حیران به پاته شوم چه دا خلق نن ولی داسې خبری کوی چه زه پرې نه پوهېږم او ما نه پوه کوی.

یو ساعت وروسته د کلی بنځی ټولی شوی او یوه بل کلی ته تللی زه هم ورسره ملگری شوم او یوه کاله ته ننوتو چه ډېری بنځی راټولی شوی دي، څوځ ژاړی او څوځ خبری کوی ځینی اوږه لمدوی او ځینی په لویو لویو دینکیو پسی اورونه بلوی. د کوتی په مینځکښی څوځ اوږد پروت دی او شاوخوائی بنځی ناستې دی لکه بدلې څه وائی او ژاړی.

یوه بنځه چه نوې راغله ژرئې هغه سپینی څادر لری کړ او په چیغو ئی لاس پوری کړ، زه هم ورنزدی شوم کورم چه یو سړی په وینو کښې لبت پت پروت دی او لکه پسه چا حلال کړیدی یوه بنځه چه د کلی د ملا بنځه ده د کوتی په کنج کښې ناسته ده خبری کوی او نورو بنځو ورته غور نیولی دی هغی بنایسته ډېری خبری وکړی خوماته اوس نه دي یادې چه څه ئی ویل، دومره مې په یاد دی چه شهید شهید به ئی ډېر ویل او د جمعی شپه به ئی هم یادوله.

زه په همدغه ورځ وپوهېدم چه شهید دغه مړی ته وائی چه چا حلال کړیدی او په وینو ککړ دی ځکه چه نورو مړو ته به چا شهید نه ویل، وروسته بیا پدی هم پوه شوم چه دا سړی د خپل ورور له لاسه وژل شویدی یعنی ورورئ غلو ته پیسی ورکړیدی چه هغه مړ کړی او مال ئی ده ته پاته شې دې خبری زه وډار کړم او هره شپه به مې غله په خوب کښې لیدل ما سره به هر وخت سودا وه چه غله په پیسو باندي خلق وژنی او یو ورور د بل ورور د وژلو دپاره غلو ته پیسی ورکوی.

کومه شپه به چه ما ته خپل پلار پیسی راکړی وی زښت ډېر به ډارېدلیم چه غله خبر نشی چه د ده په جیب کښې پیسی دی بیا به مې ویل، ځه! غله خو زمونږ مریدان دی او هر وخت مونږ ته شکرانی راوړی او دعا رانه غواړی بیا به راته سودا پیدا شوه چه هغه نور غله چه د فلانکی صاحب مریدان دی هغوی رانشی او ما په پیسو مړ نکړی. یوه بله ورځ چه یو سړی زمونږ حجری ته راغلی و او ما ته ئی څه پیسی راکړی خلقو به ویل چه دی د غلو مشر دی او هر وخت خلق په پیسو باندي وژنی، ما به په زړه کښې ویل دی چه په پیسو باندي سړی وژنی نو ما ته ئی ولی خوشی په خوشی دومره ډېری پیسی راکړی، بیا به می ویل دا پیسی ئی چه ما ته راکړی اوس په نوری پیسی ورسره نه وی او کوم بل سړی به مړ کړی چه له هغه نه پیسی واخلي. خلقو به ویل چه دی د سیدانو ډېر تابع دی او د لوی ځوان (حضرت عبدالقادر جیلانی قدس سره) په نامه ډېری شکرانی د ده نمسیانو ته ورکوی، زه به پدی خبرو ډېر خوشحاله شوم چه ښه ده غله خو زمونږ د نیکه تابع دی او له مونږ نه وېرېږی.

زه هغه وخت په څه نه پوهېدم نو هر څه به می چه په زړه کښې وگرزېدل هغه به می ویل، یوه ورځ می له خپل لالا (سپین زبیری خدمتکار) څخه پوښتنه وکړه چه لالا دا لوی ځوان هم د غلو مشرو، چه غله ئی دومره تابع دی او مونږ ته د هغه په خاطر دومره ډېری پیسی راکوی هغه راته ډېر په قار شو چه پام کوه! بیا داسی خبره ونکړی چه ډېر وبال دی او سړی ډېر کنهکارېږی. زه پوه شوم چه خداپرو ډېره بده خبره می کړېده چه لالا راته دومره په غصه شو، نو پخپله خبره ډېر پښیمانه شوم او زښت ډېر ووېرېدم، وروسته لالا پخلا کړم او راته ئی وویل لوی ځوان په خدای باندي ډېر گران او د خدای

نازولی دی په کوم حای کبې چې غله ایسار شی او سخته پری راشی نو چه لوی حوان یاد کړی سمدلاسه ور رسپری او خدای ئی ساتی. ده دا خبری همدغسی کولی او ما ورته غور نیولی و حکه چه ما دغه قصی کله نه وی اوربدلی او د قصو ډېر شوقی وم، هره شپه به د تناره په غاړه ناست وم او بنخوته به می زاری کولی چه ما ته قصی وکړی خودا د لالا قصی راته چا نه وی کړی اوزه نه وم خبر چه لالا هم په قصو باندی پوهپری. پس له دی به هره ورخ لالا ته ورتلم چه ما ته د لوی حوان قصی وکړه لالا اول راته د هغه د ژرندگړی قصه وکړه او دی قصی ته ډېر خلق راغونډ شوه چه زمونږ ژرندگړی هم حاضر و. لالا وویل د لوی حوان یو ژرندگړی و، چه له خلقو نه به ئی زبنت ډېر مزد اخیست د ده پاوی نیم چارک و او چارک ئی نیم من و هر چا به چه د ده ژرندی ته غنم راوړل په دغو کابو به ئی ترپینه مزد تاله او د خلقو غنم به ئی چه تلل د هغو دپاره ورسره نور سپک او کچه کانی و چه لږ غنم به ئی ډېر خیزول. د ژرندگړی ټول عمر دغه کارو چه خلق وغولوی او غلا وکړی. دا ژرندگړی چه مړ شو او په قبر کبې ئی کبسوده فی الحاله ورته نکیر منکر حاضر شوه چه د اور گرزونه ئی په لاس کبې و او له ده نه ئی پوښتنه کوله چه رب دی خوک دی؟ پیغمبر دی خوک دی؟ او د چا په دین ئی؟ ژرندگړی په دی خبرو خبر نه و او ویل ئی زه نور نه پوهپرم خود لوی حوان ژرندگړی یم چه د پاو په حای می نیم چارک مزد اخیست او د چارک په حای نیم من. تر خو چه مړ کبدم زما دغه کار و او بی له حضرت غوث الاعظم نه بل خوک نه پېژنم پدی وخت کبې ملایکو گرزونه پورته کړه چه دی پری وولی ژرندگړی وویل یا غوث صاحب رارسپره!

هغه فی الحاله ور ورسېده او گرز ئی په هوا کبې و نیوه چه زما له ژرندگړی سره د چا کار نشته او دی له دی سوال او جواب خخه معاف دی ملایکو ویل مونږ مجبور یو چه له هر چا نه دغه تپوس وکړو او د خدای له لوری مونږ ته همدغه شان امر شویدی لوی حوان ورته وویل هغه وخت چه پاک خدای له تاسو یعنی ملایکو سره مشوره کوله چه زه په زمکه کبې بنیادم پیدا کوم او تاسی وویل چه هغه خونونه او فسادونه کوی آیا تاسی له هغه نه ښه پوهېدلی؟ او د انسان کارونه تاسو ته زیات معلوم و؟ تاسی ماته دغه جواب راکړئ او بیا زما له ژرندگړی پوښتنی وکړئ دلته ملایکی بی جوابه شوی او د پاک خدای حضور ته عرضی ورغلی چه مونږ لوی حوان د خپل ژرندگړی سوال و جواب ته نه پرېږدی او له مونږ نه دغه شان پوښتنی کوی د لوی خدای له حضوره ورته امر وشو چه تاسی له هغه سره عرض نلرئ هغه زما د محبوب ژرندگړی دی.

دا قصه چه تمامه شوه د مجلس ټولو خلقو وویل په رښتیا چه لوی حوان د خدای نازولی دی او د خدای په دربار کبې ډېر قدر لری، ده ته خدای همدومره مرتبه او درجه ورکړی وه چه د دولس کالو غرقه بپری ئی له دریابه را واپستله. دلته زما دپاره بله سودا پیدا شوه چه د غرقې بپری قصه به لا خنکه وی؟ خو ښه و لالا په قصو راغلی و او زما له خواهش نه د مخه ئی دا قصه هم شروع کړه چه یوه کونډه ښخه وه او یو خوی ئی درلود هغه چه حوان او خلمی شو مور ئی ورته کوزده وکړه او خو

ورځې وروسته ئې واده شروع شو د کونډې ځوی خپله ناوې په بېرې کېنې سپره کړه او کور ته ئې راوستله پدې وخت کېنې نا څاپه اه کومې خوا مخالف باد راواوت او بېرې له ډول او سرنې او ناوې سره په سند کېنې غرقه شوه کونډه چه له دې قصې خبره شوه له ډېره غمه لېونی شوه او شپه ورځ به ئې ژړل په آخره کېنې له کوره ووتله او د بزرگانو په در بار کېنې به ئې چينې وهلې او ټول خلق ئې نارامه کړی و. پس له دولس کالو چا ورته وویل چه ځه! لاړ شه! لوی ځوان ته عرض وکړه د هغه په دعا باندې ډېر ډېر کارونه کېرې او سوالونه ئې د خدای په دربار کېنې قبلېرې بوډې لاره او لوی ځوان ته په ژړا شوه او خپله قصه ئې ټوله ورته وکړه لوی ځوان ورته وویل اوس وخت ډېر تېر شوی پس له دېنه هېڅ نه کېرې ته خپل خدای ته صبر وکړه خدای به ئې په اخرت کېنې اجر و نه درکړی.

بوډې په چينغو او کوکو لاس پورې کړ چه ستا له درباره هېڅوک نا امیده نه دی تللی او د هر چا مراد دلته تر سره شویدی زه هېڅکله له دې درگاه نه نه ځم او په همدې خاورو کېنې به رغرم د کونډې چينغو او فریادونو د لوی پير مهربانې را وخوځوله او کونډې ته ئې په ډېر جوش دعا وکړه یو ساعت وروسته د خدای په امر د سیند له مینځه بېرې را ووتله او هماغه خلق له ډول و سرنې سره امانت و سلامت را ووتل د ناوې په سر باندې هماغه ډرې ایسې وی او هېڅ تغیر پکېنې نه و راغلی دغه خلق ټول د سیند مایانو او کبانو خوړلی و مگر پاک خدای د لوی پير په دعا د مایانو له خولو را و اېستل او بېرته ئې ژوندی کړه دلته ما له لالا نه پوښتنه وکړه چه هغه ورځ چه د فلانی مور مونږ کړه راغله او زمونږ نغری ئې ښکلول هغې وویل لویه ځوانه که دی د دولس کالو غرقه بېرې اېستلی دی زما ځوی به هم له بندې خانې را وباسی، هغې نو همدغه بېرې ښودله لا لا وویل هوا همدغه بېرې ئې یا ډوله او په همدغه امید خلق تاسی ته راځی او ستاسی دعا اخلی. د کوچنیتوب نا پوهی وه زه په ښو او بدو ښه نه پوهېدم او بېعقله وم بیا می لا لا ته وویل دا خلق نو د مایانو له خوله څنکه را ووتل هغه مایان چه دا خلق ئې خوړلی و دا دولس کاله په هماغه سیند کېنې پاته و او چا نه و نیولی؟

دا دومره ډېر دروغ څنکه خلق منی او غور ورته نیسی لالا دا ځل ډېر په قار شو، نږدی و چه ومی وهی خو خلقو ایسار کړ چه خیر دی وروکی دی نه پوهېرې، پس له دېنه بیا ما له چا نه پوښتنې نشوی کولی او ډېر اعتراضونه ډېرې سوداگانې به راته پیدا شوی مگر اظهار به مې نشو کولی او په مجلس به غلی او چوپ ناست وم ځکه چه لالا راته هر وخت ویل واړه باید د لویو په مخکېنې خبرې ونکړی او په ادب ناست وی، وروسته تر دې به می د لالا او نورو خلقو په خبرو کېنې خبرې نه کولی او هر څه به می چه اورېدل هغه به راته صحیح ښکارېده، ټول ورځ به می د بزرگانو قصې اورېدلی او په آخره کېنې به ما هم خلقو ته ښې ښې قصې کولی، کله کله به ښځی هم را ټولی شوی او زما قصو ته به ئې غور نیولی و زما په خبرو کېنې به هم چا خبرې نشوی کولی او ما ته به په لږه خبره ډېر قهر راغی او ښیرا به می وکړی خلق زما له ښېراو نه ډېر ډارېدل او زما لاسونه به ئې ښکلول دوی به ویل چه ټول سیدان همدغسی ژر ژر په قارېرې خدای دی سپرې د دوی له قهره ساتی دعائی نه لکېرې مگر ښیرائی

ټک و پتری وی. خبره بیا رانه بلی خوا ته ولاړه د غلو او شهید قصه نیمگړی پاته شوه زه باید دا قصه پوره کړم او اخر ته ئې ورسوم. پدی قصه کښې د سکه ورور ظلم او د پلار بیرحمی بیا نېری له دی قصی نه د دې وخت مسلمانی او د دی زمانی وروری، د حاکمانو او مامورانو بی غوری څرگندېږی. تاسی زړه مه تنکوئ زه به تاسی حقایقو ته ملتفت کړم او د خپل کلی او کور مظالم به دروښیم هغه شهید چه پخپلو وینو کښې لمبېدلی و یوازی نه و یو بل سړی هم ورسره په یوه چورکی حلال شوی و چه هغه د ده مزدور او خدمتگار و. هغه بله هېڅ گناه نه درلوده او یوازی پدی جرم ووژل شو چه غله ئی وپېژندل او د دی احتمال موجود و چه سبا ته به رښتیا او حقیقت ووائی.

هغه څوک چه له غلو سره اشنا وی یا هغه سړی چه رښتیا او حقیقت بیانوی باید ووژل شی او ژوندی پاته نشی. دغه دوه تنه په یوه شپه پخپل کور کښې شهیدان شوه مگر یو هم په دغه جرم بندی نشو او نه پکښې څوک په لښته ووهل شو ځکه چه عارض او مدعی موجود نه و او د خلقو له خوا هم قاتلان ونه ښودل شوه. دغه رشوت خواره حاکمان او علاقه داران پخپلو چوکیو او قاضیان و مفتیان د شریعت په مسند ناست و. دوی ټول د قتل حای ته حاضر شوه او په هغه تېره کښېناستل چه خونیان هم ناست و، هغوی ته ئی د مړو دعا هم وکړه.

خلق ښه خبر و چه قاتلان د شهید له وروره د دوه قتلونو پیسی غواړی او هغه د یوه قتل پیسی حقې گڼی او د دی بل قتل په حق الزحمه کښې د شهید د کاله طلاگانې او د ښځوگانې مجرا کوی چه غلو د ښځو له غاړو او لاسونو په زوره اېستلی وی.

ته به وائی چه یو ورور څنگه د بل ورور په وژلو پیسی ورکوی مگر که تا پدی وطن کښې شپې کړی وی نو ډېر تعجب به ونکړی او بی شاهدانو به دغه خبره ومني.

پښتانه هر وخت خپل او خپلوان وژنی او پخپلو چر و حلالېږی زمونږ دغه شهید هم د خپل ورور له لاسه ووژل شو او پلار ئی هم په دغه قتل کښې شریک و. کله چه د شهید پلار (مشر خان) مړ کېده نو د کلی ملا صاحب او څو تنه سپین ږیری ئی د وصیت دپاره را وغوښتل چه تاسی شاهدان اوسی زه خپل ټول مال کشر حوی ته تملیکوم او مشر حوی مې زما په مال کښې څه برخه نلری ملایانو وویل ستا وصیت او تملیک د مرض په وخت کښې دی او شریعت ئی نه منی مگر مونږ به ورته یوه لاره او روایت پیدا کړو چه په شریعت باندي دا خبره برابره شی که څه هم له شرع مخالف کار دی او د وارثانو محرومول خپل ځان د خدای له رحمته محرومول دی. خان پدی خبره ډېر خوشحاله شو او ملایانو ته ئی سپینی پکړی په سر کړی.

هغوی قلم او کاغذ واخیست د خان ټول نقد و جنس مال ئی چه په لکونو روپو قیمت ئی درلود په دوه زره روپو ئی د خان په کشر حوی خرڅ کړ او دوی پری شاهدان شوه.

په دغه شرعی حيله دوی د خان ټول جايداد دوه زره روپۍ وگڼلی او د خان ميراث ئی همدغه پیسی وگڼلی چه باید پس له مرگه د خان په وارثانو تقسیم شی او هر څه د خان کشر حوی ته پاته شی.

دا حيله د ملا صاحبانو په فتوى جوړه شوه او كاغذ وليكل شو خان دوه ورځې پس پتي سترگي اخرت ته ولاړ او د خپل دغه كار عاقبت ئى نه لیده حكه چه متاسفانه په دواړو سترگو پروند و او څه ئى نه لیدل. د ډېر تعجب خبره ده چه د رانده خان په نظر كښى يو ځوى لكه يوسف ښكلي اوملى او هغه بل ورته پردى او بيگانه معلومېده كه څه هم دواړه د يوى مور او يوه پلار زامن و او سكنى وروڼه بلل كېده. خير بى سترگو پلرونه همدغسى كوى مگر كورو به چه دواړه وروڼه پس د ده له مرگ څه كوى؟ هر كله چه د خان د تكفين او تجهيز مراسم او د فاتحى خبره خلاصېږى، مشر ورو د خپل كشر ورور سره د ميراث دعوه كوى هغه د ملا صاحبانو او سپين ږيرو په امضاً د پلار خط را باسى چه ټول مال ئى په دوه زره روپو په ده خرڅ كړيدى او هغه دوه زره هم په كفن او اسقاط لكېدلى دى، مشر ورور حيران شو چه څه وكړى؟ او خپل حق څنگه ثابت كاندى؟ پس له فكره د هغه بل كلي ملا صاحب ته ورغى او له هغه نه ئى روايت وغوښت هغه ملا صاحب د خان مشر ځوى ته مسئلى پيدا كړى چه دا بيع صحيح نه ده حكه چه يو خو غښ فاحش دى او بل دا چه د خان نغډې روپى هم په زر هاؤ دى چه له ډېرو اجناسو سره په دوه زره روپى د خان په كشر ځوى خرڅى شويدى او دغه شان بيع باطله ده چه د فقه په معتبرو كتابونو كښې څه جواز نلرى. د خان دواړه زامن پخپل مينځ كښى د دنيا په هېوكو ونښتل او فيصله ئى ملايانو په راز راز مسايلو پيدا كولو ورځ په ورځ گرانوله د دوى مخالف د پنځو تنو مسلمانانو په وجه چه د خير خواهى په ډول په مينځكښى كرزېدل ډېر شديد شو په اخره كښى د خان كشر ځوى له خپلو دوستانو سره مشوره وكړه هغوى وويل دوه زره روپى بايد ملنك خيلو ته وركړو چه بېگانه ئى مړ كړى او له شره ئى خلاص شو پدى خبره كښى كشر خان څه قدر غلى شو او فكر وېوور. د مرگ خبره البته څه اسانه خبره نه ده او ارومرو پكښى سړى څه قدر متردد كېږى. د خان ناظر ډېر عكاك و او پوه شو چه خان پدى فيصله كښې چرتى شو او فكر وېوور نه چه دا خبره رد كړى او بل فكر وكړى. په همدغه موقع كښې يوه سپين ږيرى غږ كړ چه بې له دېنه بله چاره نشته كه مونږ دا كار ونكړو هغه ئى كوى او همدغو غلو ته د كشر خان په وژلو پيسى وركوى دلته د كشر خان په زره كښى سودا پيدا كېږى او ملا صاحب ته مخ اړوى ملا صاحب وويل كه څوك د چا د مرگ اقدام كوى نو مرگ ئى روا دى او د ځان مدافعه لازمه ده (اقتلوا الموذى قبل الايزاً) زمونږ ملا صاحبان چه په عربى څه ووائى نو بيا پكښى د شك او ترديد مجال نه دى او بى تحقيقه ئى هر څوك منى.

كشر خان چه له يوى خوا د سپين ږير و او هوبښارانو مصلحت وليد او له بلې خوا د قتل فتوا هم صادره شوه خپل خير ئى د ورور په قتل كښى وليد او غله ئى را وغوښتل.

غله د ناظر اشنايان او خپلوان هم و او بى له پيسو نه هم د چا په وژلو نه و ايسار نو چه دوه زره روپى هم وركړى شى او د ناظر لحاظ هم ورسره وى پدى قتل كښې به ولى ځنډ او معطلې پېښېږى.

غله بېگانه ته ځى او د خان د مشر ځوى په كاله لوپړى هغه چه غله ويني او پوهېږى چه هېڅ نشم كولى غلو ته عذرونه او زارى كوى مگر د غلو او داړه مارو زرونه مونږ غوندى نه دى او له تورو كاڼو نه

هم كلك او سخت دی د هغوی دپاره وژل او حالول هېڅ نه معلومیږي. خان که هر څومره وعدي وکړي چه زه به هېڅکله د میراث دعوه نه کوم او د خپل ورور نوکري به کوم چا په ده باندی رحم ونکړ او په پڅه چاره ئی حلال کړ. د خان نوکر چه له کوره د بهر وتلو اراده وکړه هغه ئی هم را ونیو او همدغه معامله ورسره وشوه یعنی دواړه د جمعی په شپه شهیدان شوه. سبا ته چه په کلی کښی رڼا شوه او خلق په کوڅو کښی وگرزېدل هر څوک له کیفیت نه خبرو چه بیکا څه وشوه او د چا په امر وشوه؟ ته به وائی د اسمان ملایکو ټول خلق خبر کړی و او د لویو ورو، بنځو او نرو غورو ته دا خبره پوره رسېدلی وه چه پدی قتل کښی څومره پیسی ورکړی شوی او دا کار چا د چا په وسیله او ذریعه وکړ. دا خبره دومره رسوا شوه چه کانه او ړانده هم پری خبر شوه او بنځو به دگودر په غاړه همدغه خبری کولی مگر حاکم او علاقه دار، قاضی او مفتی خدای داسی کانه او ړانده کړه چه هیچا ته ئی هېڅ ونه ویل او حق العبد څه چه حق الله پیسی هم ونه گرزېدل. توبه خدایه خدای هېڅکله دغسی نه کوی دوی رشوت او پیسو دغسی کړه هغه پیسی چه غلو اخستی وی دوی هم واخستلی او لمر ئی په څوته پټ کړ. دوی هم غله و مگر هغه نورو د شپی غلا کوله او دوی په رڼا ورځ. د اولس خلق هم غله شوه او غله ئی پټ کړه په تحقیقاتو کښی ئی وویل مونږ مسلمانان یو دروغ نشو ویلی او په ناحقه څوک نشو ښودلی مونږ غله او قاتلان نه پېژنو، مقتول له هیچا سره دښمنی نه درلوده چه مونږ ئی معرفی کړو. پدی خبرو باندی د کلی سپین ږیرو او مسلمانانو کوتی ولگولی او دسختونه وشوه.

هېچا دا ونه ویل چه د دواړو ورونو تر مینځ څومره مخالفت و او دښمنی ئی کوم حد ته رسېدلی وه د حاکم هم هېر شوی و چه دواړه وروڼه هر وخت حکومت ته د څه دپاره راتله او یوه د بل په حق کښی څه ویل. د مقتول صغیر ځوی پیغله لور او کونډه بنځه پاته شوه، هغه مال چه د مقتول په کور کښی و غلو وېور او یو څه جز ئی شیان پاته شوه. زمکی کلاکانی ژرندی پایکوکانی، د غلو کودامونه نغدی روپی او فرش و ظرف هر څه د مقتول ورور ضبط کړه. اوس به څورو چه له ورته و سره څه کېږی او دغه مظلومان د چا رحم او کرم ته سپارل کېږی؟ دا خبره د محکمی قاضی صاحب ته مفوضه وه چه باید د صغیر غم و خوری او هغه لږ غوندی مال چه صغیر ته پاته دی له صغیر سره ئی یوه صالح متدین او خیر خواه وصی ته وسپاری چه په ښه سریتوب مشهوروي او له خدایه ډارېږی.

هوا! د شرع له خوا قاضی صاحب پدی مؤظف دی چه باید ډېر ښه سړی د صغیر دپاره وصی مقرر کړی چه هغه د ډېر رحم او ډېری عاطفی خاوند وی او د یتیم مال نه خوری په همدغه اساس د صغیر تره وصی مقرر شو او صغیر له خپل مال سره د پلار قاتل ته وسپارل شو، د صغیر مور خود هغه کونډه وه او د پښتنو په عرف کښی ئی له بل چا سره نکاح نه وه روا ځکه ئی په عدت کښی د کلی سپین ږیری او ملا را وغوښتل او نکاح ئی پری وتړله. خپله پیغله ورېره ئی هم خپل کورته راوستله چه د ده په قبضه کښی وی او پخپله خوښه ځانته کوم مېړه پیدا نکړی. په صغیر باندی نه پوهېږم څه وشوه؟

او شه ورپېښ شوه خو ورځی وروسته ئی مړی له کلا را ووت او د پلار پخوا کښی خښ شو پلار خوئی شهید و مگر دغه شهید زاده ته چا شهید نه ویل حکه چه د جرح علامات نه و موجود او په دوا باندی مړ شوی و. هماغه کار چه غله او داړه مار ئی کوی حینی طبیبان ئی هم کوی او له هغوی نه په وژله کښی کم نه دی مگر د دوی دلاس مړی د شهیدانو درجه د خلقو په نزد نلری. د صغیر مور د دی لامله چه د مینی او محبت په اثر چا پری نکاح نه وه تړلی بلکه د ضرورت او مجبوریت په سبب د خان په نامه شوی وه او مصلحت دا نه و چه له دغی بنحی خخه خان اولاد ولری حکه چه د خان د گرانی او اصلی بنحی اولادونه ډېر و نو (کا المعلقه) په کاله کښی ناسته وه او د کور خدمت دپاره وه مگر پخلی ئی نشو کولی چه په کتو کښی زهر وانچوی مگر حای به ئی جارو کاوه او ناولی کالی به ئی مینخل د همدی لامله نشم ویلی چه د دی بنحی لاس د خان په کالیو نه دې لگېدلی حکه چه د مینخلو په وخت کښی ئی د هغه ناپاکه چامې په لاس کښی اړولی را اړولی دی.

خان دغی بنحی ته هېڅکله نه کتل او داسی رویه ئی ورسره نیولی وه لکه چه اوس ئی هم د ورور کډه وی او بل راز کتل ورته له عفت او عصمت نه مخالفه خبره وی. زمونږ خان ډېر دینداره سړی دی او پردی بنحی ته نه گوری مگر بی مېړه خدمتکاره ئی خوبسپری او خان پری چاپی کوی. دا بنحی کله خان بام ته هم نه ده پری ایښی چه بهر دنیا وگوری او څوک وویښی یائی څوک وویښی. د دی بنحی پلو پس له هغی شیپه چه غله او خونیان په کور را ننوتلی و بیا چا نه دی لیدلی او نه د چا لاس د دی په لاس لگېدلی دی. په هغه شپه خوئی البته غلو له لاسونو بنگری ایستلی دی او د غاری گانه ئی هم ورته نه وه پری ایښی. زمونږ خان د خپلی ورپری په باب کښی هم ډېر فکر وکړ چه څنگه ئی کړی او چا ته ئی ورکړی. رباران خو ډېر راتله مگر خان ته خدای ډېره دور اندیشی ورکړېده او ډېر لری گوری، دومره لری هم نه چه اخرت ته وگوری مگر د دنیا په کارو کښی ئی نظر تر ډېر لری حایه رسپری. دی پدی پوهېده چه که دا ښکلی پیغله د کوم نارینه پښتون کور ته لاړه شی او په هغه کښی د جرئت او شجاعت جذبه موجوده وی نه چه کومه ورځ د دی نجلۍ د پلار انتقام واخلی یا په میراث دعوه او جگړه وکړی نو حکه ئی یو بی ازاره او مړی زوم ولټاوه چه د ده په مخکښی کله زړوره خبره هم ونکړی. د خان له تالو نه د هغه په کور کښی تر اوسه کوم اولاد هم پیدا نشو چه د ده له اولاد سره د پلار او نیکه دښمنی تازه کړی. تاسی گمان مه کوی چه دا کومه خیالی افسانه ده او لیکونکی له حانه خبری جوړوی، ما تعهد کړی چه رښتیا به وایم او څه می چه لیدلی هغه به بیانوم. دا قصه زمونږ د کور او کلی یو واقعی سرگذشت دی او اوس هم لا خاتمه نه ده موندلی هغه کونډه اوس هم لکه معلقه ناسته ده او د خان ورپره اوس هم ژوندی ده او خان سلامت هم حیات لری، پدی خبرو لا دومره وخت نه دی تېر چه د زمانی په مرور څانگی او ښاخونه پیدا کړی او مبالغی پکښی وشی. زه پدی قصه کښی یو طرفه قضاوت هم نه کوم او نه له عناد نه پکښی کار اخلم له دی سړی سره که څه هم د خدای دپاره بغض لرم مگر محاسن ئی نه پتوم او وایم چه دی په کور او کلی کښی په ډېری

دینداری او ښه سپړتوب مشهور دی او ټول خلق ورته حاجي صاحب وائی. دی وروسته د ورور له وفاته حج ته هم ولاړ او حاجي صاحب شو. حاجی صاحب هېڅکله د قرآن کریم تلاوت نه قضا کوی او پنځه وخته مونځ په مسجد کښې په جمع کوی که څوک ووائی چه په لس کالو کښې به ده یو لمونځ هم نه دی قضا کړی وئی منی ځکه چه په لمانځه ډېر ټینګ دی او هغه وخت چه د ده ورور ژوندی و هم په لمانځه باندی کلک و. حاجی صاحب هغه عملونه چه ډېر لږ گناه پکښی وی بد گڼی په چلم باندی ئی کله خوله نه ده ایښی او نه ئی کله نسوار په خوله کښی اچولی دی. دوه یا درې کاله ئی څه پیسی د ذکات په نامه خلقو ته ورکړی مگر وروسته ئی پیسی د غلی د قیمتی په وجه ډېری زیاتی شوې او زکات اېستل ورته گران کار معلوم شو.

حاجی صاحب زښته ډېره غله اخلی چه زرو خروارو ته به رسېږی، دا غله دی د کال تر اخره ساتی او د ډېری قیمتی په وخت کښې په ډېر گران نرخ خرڅوی هغه وخت ئی هم په نغد و نه ورکوی او تر یوه کاله ئی پور ورکوی په همدغه سبب ئی خلق یو په یو نیم یو په دوه له موجوده نرخ نه گرانه اخلی که د نورو په شل خرڅېږی د ده په دېرش ځی. د ده دا عادت دی چه نغدی روپی هم په کور کښی نه ساتی او په گروپوئی بندوی. ملا صاحب ده ته د گروی په نامه سودا هم روا کړیدی یعنی بیع جایزی ورته وائی علاوه پدی ئی یوه بله خبره هم ورته په غور کښی ایښی ده چه د گروی په پیسو زکات هم نشته ځکه نغدی روپی په کاله کښی نه ساتی او ټولی په گټه بندوی چه غاړه ئی بنده نشی. د همدی لامله ډېر ځله د گروی گټه په اصل گروی زیاتوی او په دوه کالو کښی ئی پیسی دومره شی چه باید د زمکی خاوند قطعی او بیع بات قباله ورکړی.

دا قصه نوره په همدغه ځای پرېږدم زمونږ حاجی صاحب به نور د یادولو حق نه لری ځکه چه هلته نور هم ځینی خانان او ملکان شته چه ډېر خلق ئی بی تیغه او په تېره تبخ حلال کړیدی او عالم ئی په سره اور اړولی دی که څوک دغه مظالم لیکي نو خانان او ملکان لا څه کوی چه د پاچا صاحبانو کارنامی هم په یوه کتاب کښی نه تمامېږی او دغه چنگیزی افسانه نه خلاصېږی. د اولس حال او د دوی د مشرانو رویه له همدغی یوی نمونی څه معلومېدلی شی. زما مدعا دا نه ده چه تاسو ته د ظالمانو اعلی او کامله نمونه ونسیم چه په سل هاو تنه ئی وژلی او ډېری میرو ښی ئی په جبر او زور په دار اسلام کښی خپل کور ته ننوېستلی دی. زما مطلب دلته همدغومره دی چه د یوه متدین مسلمان او لمونځ گذار حاجی مسلمانی لږ غوندی ښکاره کړم او هغه په همدغومره تذکر معلومېږی.

د دی قصی د بیان باعث دا نه و چه ظلم او بی رحمی پکښی ډېره زیاته ده بلکه دا د یوه ښه سپری حکایت و او زما په حیات کښی لمړی واقعه وه چه زه ئی د دی خلقو ظلمونو ته ملتفت کړم او په کوچنیتوب کښی ورسره آشنا شوم. نو دا قصه د ظلم او جبر لوره او کامله نمونه مه گڼی ځکه چه دا خو د دوه ورونو د ورورولۍ مقابله ده او ورور وژل څه دومره نا آشنا خبره نه ده دلته ډېر کسان د خپلو ورونو له لاسه څوک په مال او دولت ځینی نور په ښځو وژل شویدی او ځینو خپل پلرونه په قتل رسولی

دي د دې قصې كيف په دغه حصه كښې موجود دی چه د داستان پهلوان يو داسی دینداره مسلمان او نيك سړی دی چه د جمعی په لمانځه كښی تل په اول صف كښې حای لری او په ختمونو كښی مدام د حافظ جی شاته ولاړ وی. پدی حای كښی باید تاسو ته دا سودا پیدا نشی چه دغه شان ظلمونه په یوه داسی حای كښی چه حاکمان او کوټوالیان موجود وی څنگه پیدا كېږی او ولی ئی څوك مخه نه نیسی؟ نو دلته به د دغه حای د کوټوال په باب هم یو څو خبری وکړو. دا عادت دی چه څنگه غر هغسی کربوری زمونږ کوټوال چه د امنیت ساتلو مسئول او د جرایمو او جنایتونو مخه نیوونکی و یو عادی سړی نه و او فوق العاده استعداد ئی درلود چه باید سړی ورته ګوته په غاښ كړی. د ده مهارت او چالاکی په بده لاره كښی صرفېده او د ده له پوهی نه ډېر فجایع پیدا كېده. څومره غله او خونیان چه هلته موجود و ټول د ده په حای را غونډېده یو وخت دی پخپله د یوې داړی مشر و. ده په قلم باندې ډېرې غلاګانې كولی شوې او په ژبه ئی ناحقی خبرې حقی بنکاره كولی. غله او پوليسان دواړه د ده په لاس كښې و او غلاګانې به هم د ده په امر كېدلې. د ده دا كار و چه داړه به ئې په یوه ماړه كور وغورځوله او د غلا په مال كښې به ئی په سلو كښې یو سل و پنځوس خپله برخه اخستله. تعجب مه كوی! كله به ئی داسی هم وكړه چه د سلو روپو په غلا كښې به دوه سوه د ده وې ځكه چه په هره غلا كښې نیم برخه د ده وه مگر سبا ته به ئی چه بی ګناه خلق و نیول او بندیان به ئی كړه له هغوی نه به ئی هم په رشوت كښی ډېر څه واخستل نو د غلو به نیمه وه او د ده به لكه ابی یوه نیمه شوه. ډېری داړی به ده د دی دپاره غورځولی چه خپل مدعیان او مخالفین پكښی ونیسی او زاړه انتقامونه واخلي. كله به چه د ده په منطقه كښې غلاګانې ډېری شوی او دا خبره به اوچته شوه چه د هغه بل ولایت د کوټوال په منطقه كښې ډیره غلا نه كېږي نو بیا به یې داړه مار هلته ولېږل چه په هغه حای كښې لاس واچوي ام یو څو داړې هلته وغورځوي چه د ده داړه ماري پكښې ورکه شي. د د مشورې په مجلس كښې هم ډېری غلاګانې كولی او د تحقیقاتو پانی به ئی بیخی په بل راز ولوستلی او ډېر حقایق به ئی پكښی پټ كړه یعنی په ژبه به ئی هغه څه ولوستل چه په پانو كښی به نه و بلکه عكس به ئی و. دی هیچا په غلا ونه نیوه او تر اخره چا دا تمیز ونكړ چه دی کوټوال نه دی غل دی.

د ده په وخت كښې ځینی جرایم په اولس كښی كم شوی و ځكه چه ښكلی به ټول په یوه بهانه كوټوال له ځان سره ساتل او كور ته به ئی نه پرېښودل. د ده زیات حرص نور خلق له اخلاقی جرایمو څه قدر ته محروم كړی و د ښځو محبس به تل ډك و او ځینی بیګناه ښځی به هم په دسیسه دغه محبس ته د ګناه دپاره را وستلی شوی. یوه شپه چا د ښار ستر مشر ته وویل چه یوه ښځه په محبس كښی نشته او مدام د کوټوال په كور كښی وی ځینی نوری كله هلته او كله دلته وی هغه را روان شو چه محبس وګوری مگر په هماغه آن كوټوال ته تېلفون وشو چه د زندان ښځی شماری ته باید خبر اوسی كوټوال د دی په حای چه هغه ښځه له كاله نه محبس ته ولېږی یوه بله ښځه د هغی په عوض په محبس كښې داخلوی او تعداد پوره كوی یعنی د یوه ساعت دپاره هم بیلتون نه قبلوی او پردی ښځه له خپل كاله

نه نه باسی. دا محبس ډېر اسرار او ډېر فجایع لری زه د دی په حای چه دغه اسرار بڼکاره کړم دا بهتره بولم چه پت ئی کړم او په یوه اشاره اکتفا وکړم.

هغه وخت چه دغسی کوټوال موجود و د مملکت مشران او دواک خاوندان هم دغه راز خلق و او دغه شان خلق ئی خوښ و. کوټوال خو به په حیلو او دسیسو یوه بڼخه په محبس کښی واچوله او بیا به ئی په پته پخپل کور کښی ترېنه ناجایزه استفاده کوله مگر سترو واکدارانو دا هم کولی شوه چه یوه مېړو بڼه له خپل مېړه نه خلاصه کړی او په ډول و سرنی ئی خپل کور ته راولی نکاح پری وتری. دغه شان واقعات ډېر پښی شویدی او پدی هېواد کښی ئی خپل ابتکار بایلی دی. که داسی قصې په یوه بل وطن کښی پیدا شی او یو لیکونکی ورځنی خبر شی هېڅکله به ئی دغسی لنډی لنډی خلاصی نکړی او ډېر جزئیات به ئی هم له نظر لاندې ونیسی ځکه چه هلته به دغه شان واقعات له عجایبو او غرایبو څخه گڼل کېږی او د لیکونکی ډېر زیات دقت به جلبوی مگر دلته هغه شان نه تلقی کېږی او د لیکونکی زړه زور نه اخلی چه په ډېر شد و مد ئی تصویر کړی.

بله دا چه یوه واقعه د وقوع په وخت کښی د حکایت په صورت بیانېږی نه د افسانې په شکل. پدی مورد کښی همدغومره ویل کافی دی چه سړی ووائی په هغه حای کښی چه امران او واکداران د چا ناموس د هغه له لاسه اېستلی شی نو مالونه او جایدادونه به څنکه نشی اخستلی په دغسی محیط کښی رشوت اخستل دا استعداد نلری چه څوک پری رومان ولیکی او د چا تعجب جلب کړی. دا واقعات او حوادث هم د لوبو او ظروفو مثال لری چه وروسته تر ډېرو کلونو په یوه موزیم کښی د تعجب او غرابت شکل و صورت پیدا کوی یا په یوه بل هېواد کښی بل شان معلومېږی.

دغه شیان چه اوس مونږ په موزیم کښی گورو یو وخت په هر کاله کښی موجود او هره ورځ لیدل کېده په هغه وخت کښی چا دې شیانو ته په دغه نظر نه کتل چه نن مونږ ورته گورو همدغه سبب دی چه اوس مونږ دغه فجایع په هغه نظر نشو لیدلی چه نوی نسل ئی گوری. اوس زمونږ ادبا او شعرا چه حساسیت ئی له نورو زیات دی په دغسی واقعاتو متاثر کېږی او په حساسیت ورته گوری مگر د نورو خلقو په نظر کښی عادی او مانوس معلومېږی. مونږ په یوه مظلومه دنیا کښی پیدا شوی او لوی شوی یو زمونږ شعور او ادراک د کوچنیتوب له وخته د فجایعو او مظلومو منظری ډېری لیدلی دی مونږ چه اول حل سترگی غړولی دی یو انسان مو حلال او مذبوح لیدلی او ځینی نور مو د قاتلانو او غلو په نامه پیژندلی دی ځکه بڼه نشو پوهېدلی چه زمونږ په رڼه کښی پسونه او لېوان کړ کړزی او شپانه ئی له رڼی نه نشی بېلولی بلکه ډېر ځله ئی پیژندلی هم نشی. پدی ملک کښی د چنگیز او هلاکو طوفانونه راغلی او دلته داسی خلقو حکومت کړی چه د سرونو مناری ئی جکی کړی او د انسانانو سترگی ئی اېستلی دی هغه ړوند خان چه خپل یو ځوی ئی په بل مړ کړ د هغه سترگی هم د هغه وخت حکومت ړندی کړی وی. پدی حای کښی خان او ملک ډېره موده بی قانونه حکومت کړی او حاکم و کوټوال په هیچا باندی هېڅ رحم نه دی کړی. دلته سید او ملا له ظالمانو سره معاونتونه کړی او ځینی

روحانيون ئى هم په اخره كښى بل راز شويدي او په بله جامه كښى ئى خلقو ته تكليفونه رسولى دي. دغه راز راز ظلمونه چه دلته تاريخچه او د قدامت حق لرى يوى داسى مرحلى ته ورسېده چه ظلم او جبر دوهم طبيعت بلكه اول طبيعت شو او غير طبيعى مظاهر ئى څرگند شوه. له دغو مسلسلو ظلمونو نه په مونږ كښى بديني دښمنى عدم اعتماد او اجتماعى تنفر پيدا شو او مونږ ئى لكه وحشيان غرونو ته وڅيژولو مونږ اوس سمى ته په انسانه نه رانښكته كيږو او په غرونو كښى له ليوانو او پړانگانو نه دومره نه وپرېږو لكه چه په ښارونو كښى له انسانانو ډارېږو او له كوټواليانو نه موزره چوى.

دغو اوضاعو په مونږ كښى وحشيانه او ارتجاعى انقلابونه پيدا كړه او زمونږ سټه ئى واپستله دا عادت دى چه له ظلم نه ظلم پيدا كيږي او د ظالم و مظلوم جوړه په هېڅ شان نه راځي. د حاكمانو او كوټواليانو ظلم د ملت او حكومت تر مينځ دښمنى پيدا كړه او د حكومت بناگانى ئى ونړولى. د خلقو په نظر كښى غله له دغسى كار دارانو نه ښه راغله او غلو موقع پيدا كړه چه زمونږ شاهى ارگ لاندې كړي. هماغه غله چه ما د شهيد له واقعي نه وروسته د قاتلانو او خونيانو په نامه وپېژندل د منصبونو خاوندان شو او لويو رتبو ته ورسېدل. هغه غله چه په غرونو كښى ئى حاي نه و په ښارونو ئى استيلاء وكړه او جرنيلان شوه. د دوى په راتگ د مملكت په هره خوا كښى جنگونه شروع شوه او د افغانستان حلمى پخپل مينځكښى لكه ليوان او ليونيان ونښتل د مملكت په زړه كښى د حسد او نفاق اورونه بل شوه او لمبى ئى ټولو حايونو ته ورسېدى. د انقلاب اسباب او موجبات البته ډېر شيان و او په ظاهره دغه مجادله د مذهب په نامه وشوه مگر هر څوك پوهيږي چه اصلى عامل څه شى و؟ غله ولى كاميا به شوه؟ خلق ولى د غلو ملكرى شوه او له رشوت خورو مامورينو او ظالمانو حاكمانو نه ئى په څه دوى ښه وگڼل؟ قدرت دلته دا وښودل چه له پټو غلو نه ښكاره غله ښه دى او عالم مثال دا تقاضا درلوده چه د دغو زمامدارانو په حاي غله كښېنوى. كه زمونږ كارداران غله او ظالمان نه وای كه دوى په رشوتونو د مظلومو شهيدانو ويني نه خرڅولى يو يتيم ئى د هغه د پلار قاتل ته نه سپارلى د يوه مظلوم شهيد ښځه په جبرى نكاح نه بندي كېدلى، يوه عفيفه پيغله د دښمن په لاس نه خرڅېدلى او د غلو پرده دارى نه كېدلى غل نه كوټوال كېدلى هغه كارونه چه غله كوى حاكمانو نه كولى او حكومت د ملت په نظر كښى ظالم د ظالمانو ملكرى د غلو حامى د رشوت خورو طرفدار نه وای معرفى شوى غلو د غومره قوت نشو موندلى او رعيت هېڅكله د غلو لښكر كېده نه مگر مونږ په رڼا ورځ وليده چه غله راغله سيدان، حضرتان، ملايان ئى ملكرى و، رعيت او ولس ئى شاته ولاړ و او مسلمانانو په مساجدو كښى ورته دعا گانې كولى. دوى ډېر ژر كاميا به شوه امامانو او خطيبانو د دوى په نامه خطبى ولوستلى، د دوى سكه په وطن كښى رايجه شوه او د مملكت كار داران د دوى له وېرى د يوه او بل په كور كښى د غلو په شان پټ شوه. دغه وضعيت تر يوه وخته دوام وكړ او په آخره كښى د لوى خداى په اراده د اعليحضرت شهيد په قيادت او د ملت په وروستى فكر او فداكارى غله له سلطنتى قصره ووتل او داړه مار مغلوب شوه مگر دا بايد ووايو چه غله اوس هم بيخى نه دى ورك او زمونږ په

مملکتی دوايرو کبسي په بله جامه او بل رنگ کبسي کار کوي چه زمونږ پوليسان ئي نشي نيولي بلکه پوليسان ئي له امر او حکم لاندی دی. هر څوک دغه غله نه پېژني ځکه چه شکل و قیافه ئي بل راز ده او نوم ئي هم بدل کړیدی په یوه ځای کبسي ورته خلق علاقدار وائی په بل ځای کبسي ورته مامور صاحب یا حاکم صاحب ویل کبږي او په ځینو مقامونو کبسي ئي له دی نه هم لوړ القاب پیدا کړیدی. دا عادت دی چه که سړی له یوه ظرف او لوبښي نه د خاورو تیل خالی کړی او ټول وینوی بوی ئي تر ډېره وخته نه ځي او چه هر وخت یو اور لگیت څوک ولکوي او ورنږدی ئي کړی سمدلاسه اور اخلی او سړی پوهبږي چه یو څه تېل لا پاته و چه مونږ نشو لیدلی او زمونږ په نظر کبسي هېڅ نه معلومېده غله هم زمونږ له نظره پټ دی او د غلو دا عادت دی چه ځان پټ ساتي او په پټه کار کوي.

مونږ باید دا غله وپېژنو او کشف ئي کړو. ما له ډېر پخوا وخته تر دی وخته پوری د غلو تعقیب کړیدی او د دوی لاری می څارلی دی که دوی په بیوک کبسي سپاره وی یا په شورلیټ کبسي زه ئي پېژنم که په ډېره لوړه چوکۍ کبښي هم رانه نه غلطېږي که پیر شي او که فقیر شي زه غل پېژنم او پوهېږم چه دا څوک دی او څه کوي؟ مونږ باید غله وړک کړو او چا ته د غلا موقع ورنکړو که یو غل ډېر معتبر وی او لوړ مقام ئي اشغال کړی وی باید غل ورته ووايو او د مملکت دښمن ئي وبولو.

زمونږ په وطن کبسي غله والیان شوه جرنیلان شوه وزیران شوه بلکه تاج و تخت ته ورسېدل مگر مونږ هغوی غله گڼل او مجادله مو ورسره کوله. دا مجادله باید اوس هم پرې نږدو او دوام ورکړو ځکه چه غله بیخي وړک نه دی او ډېرې چوکۍ ئي اوس هم نیولي دی.

مونږ باید پدی پوه شو چه غله هم لکه د سینما اکتران په ډېرو رنگونو کبسي ځان ښکاره کوي او په هره طبقه کبسي موجود دی. ځینی کسان شته چه خلق ئي د دی دپاره په لمانځه کبسي دمخه کوي چه په وروسته صف کبسي د خلقو پنی پتوی نو دغسی پیشوا امام نه وی بلکه غل وی او ضرورت وړاندی کړی وی. یو وخت څو تنه غله کوم ځای ته ولاړه او څو اسونه ئي له یوه کلی نه په غلا را وایستل دوی چه له کلی نه بیدیا ته را ووتل په کلی کبسي نغاړه وشوه چه د غلو تعقیب وکړی او اسونه را وگړزوی، غله پوه شوه چه په دوی پسی چیغه را اوزی او دوی ترېنه نشي خلاصېدلی ځکه چه هغوی د اسونو په سپرلی او ځغلولو کبسي ډېر مهارت لری او دوی لاندی کوي د غلو مشر چه یو سپین ږیری سړی و او د غلا په فن کبسي استاذ و له خپل اس څخه ښکته شو او ملکرو ته ئي وویل: تاسی اسونه په دغه بیابان کبسي لمر خاته خواته ولئ او ډېر گړندی ځي زه به دلته ستاسو د نجات دپاره پاته شم هغوی دا خبره ومنله او په هماغه خوا روان شوه د غلو مشر جای نماز او سپین څادر چه د ضرورت دپاره ئي له ځانه سره پټ ساتل را وایستل جای نماز ئي د زیارت پخوا کبسي لاری ته نږدې وغوراوه او سپین څادر ئي په سر واچاوه تر څو چه د کلی چیغه را رسېدله ده څو رکعاته نفل هم کړی و او د غلو د نجات دعائی کوله د کلی خلقو چه د زیارت له څنکه سپین ږیری زاهد او عابد په مسئله باندی ناست ولید چه دواړه لاسونه ئي د خدای دربار ته نیولي او دعا کوي له ده نه ئي په ډېر احترام تپوس وکړ

چه غله کومسی لاره سپین ریبری شیخ په خوله هېڅ ونه ویل او په لاس ئی لمر پېواته خواته اشاره وکړه هر کله چه د دغسی خلقو په اشاره خلق درومی او ډېر ډېر کارونه کوی هغوی هم د ده ومنله او په هماغه لوری روان شوه. دی پوه شه چه غلو ته می نجات ورکړ او خلق می گمراه کړه نو خپل جای نماز ئی وځانډه او په غلو پسی روان شو. وگورئ کله غل زاهد کپړی هم او په دغه ډول غلا کوی مونږ باید غل او شیخ وپېژنو او په هر چا تېر نه اوزو.

دغه تحویلداران چه په دوايرو کبسی گورئ په دوی کبسی هم داسی غله شته چه د بیت المال سته باسی او په کال کبسی په زر هاؤ روپۍ غرقوی له دوی سره هم ډېر ماموران مدیران او لوی لوی خلق په غلا کبسی شریک وی او ډېر ډېر کارونه کوی. زما یوه ملگری حکایت کاوه چه څو کاله پخواه زه او یو بل سړی چه دواړه له یوی کورنۍ ودونه کړی و یو ځای رسمی دوايرو ته راغلو ما څو کاله تعلیم کړی و او کتابونه می لوستی و زه کاتب شوم او هغه د دی لامله چه بی تعلیمه و تحویلدار مقرر شو زه پدی څو کالو کبسی مدیریت ته ورسېدم او هغه اوس هم تحویلدار دی مگر په کلی کور کبسی د هغه اعتبار له ما نه ډېر زیات دی او زما مدیریت څوک په دوه توته نه اخلی ما پخپل حیات او خپل کور کبسی هېڅ بهبود حاصل نکړای شو او تحویلدار ډېری زمکی واخستلی او لوړې بنکلی ئی جوړی کړی هغه علا وه په نورو شیانو دری ودونه نور هم وکړه او اوس ئی څلور بنځی په کاله کبسی ناستی دی د ده یوه بنځه زما بښنه ده او زما کوچنیان کله کله د خپلی ترور د لیدو دپاره تحویلدار کره ورځی چه بېرته راشی تر څو ورځو د هغه د کاله قصې نه تمامپړی، یو ئی د رادیو صفتونه کوی بل وائی په کور کبسی ئی ډېری بڼی قالینی اواړی دی او په میزونو او رفونو باندی ئی ډېر بڼایسته لوبڼی ایښی دی. دا صفتونه چه تمام شی بیا نو له ما نه خواهش کوی چه مونږ ته هماغسی رادیو واخله او هماغه شان کالی راته جوړ کړه.

زما د ځوی زړه هم دا غواړی چه د تحویلدار د ځوی په شان دریشی ولری او هماغه شان بوټونه په پښو کړی. د هلکانو مور خو هېڅکله خپلی خور کره نه ورځی او که هغه هر څومره جوابونه راولپړی دائې په یوه بهانه ردوی او جواب ورکوی، داسی نه چه زه ئی منع کوم او هلته ئی نه پرېدم بلکه څو ځله ما هم ویلی دی چه زه ولاړه شه! خور دی خوابدې کپړی او کله کوی مگر هغه زما هم نه منی او یوه پلمه برابروی چه ما قانع کاندی. که څه هم دا ما ته نه وائی مگر زه پوهېږم چه دا ولی نه ځی او څه شی د خپلی خور له کاله نه ایساره کړېدی؟ دا که څه هم د یوه مدیر بنځه ده مگر جامی ئی د تحویلدار بنځو غوندی نه دی او هغه گانې چه هغوی ئی لری دا ئی نلری نو که هلته ولاړه شی او د هغوی هستی او خپله نیستی وگوری سترگی ئی نه غړپړی او دغه وضعیت نشی لیدلی. په یوه اداره کبسی چه دغسی تحویلدار موجود وی هلته ارو مرو د شعبو امران هم ډېرې گټی لری او ډېر کسان د تحویلدار په غلا کبسی شریک وی او دغه شان مدیران په دوايرو کبسی ډېر لروی.

کومی غلاگانی چه په دوايرو کبسي د قلم خاوندان او ميرزايان کولي شي هغه په بل خای کبسي نشي کېدلي که تاسي په دوايرو کبسي لږ غوندي بلد شي او د دوي له کارونو خبر شي ډېر تعجب به وکړي.

هغه کال په يوه تفتيش کبسي معلومه شوه چه يوه لوي سړي يوازي د حيواناتو له اذوقې نه سل خرواره بوس او خو خرواره اربشي خوړلي وي. دا غلا که خه هم په تول ډېره درنه ده مگر د معني په لحاظ ډېره سپکه غلا ده او سړي افسوس کوي چه مشران او لوي خلق د بوسو او اربشو په غلا هم نه شمېري. دي خلقو په غلا کبسي ډېر مهارت پيدا کړيدي او په هر شي کبسي غلا کوي دوي اوس په خاره زمکه کبسي هم خانونه مړولي شي او له هېڅ نه ډېر خه بودوي.

يوه چا قصه کوله چه زما مزدور کله چه له بازاره د يوه غيران سودا راوړي نو يو غيران او پنځه ويشت پوله پکبسي حيني وختونه دي وخوړي دا خبره هر چا ته له حقيقته لږ غوندي لري ښکاره شوه او په ظرافت ئي محموله کړه هغه وويل زه رښتيا واييم توبه نه کوم ما يو خل دي بازار ته په سودا پسي ولېږه بېرته تش راغي چه پيسي رانه ورکي شوي بل غيران مي ورکړ په هغه کبسي ئي هم پنځه ويشت پوله پت کړه او پوره سودائي رانوره زمونږ يوه ملکري وويل دا ستا مزدور خود حسن له مزدوره هم په غلا کبسي زيات مهارت لري. ملکري تول متوجه شوه چه د حسن مزدور به لا څنگه وي؟ هغه وويل حسن نومانديو سړي و د هغه يو غل مزدور په برخه شو چه په هره سودا کبسي به ئي خو پيسي پتولي، يوه ورځ حسن دري غيرانه ورکړه چه ده ته په بازار کبسي يو مهر جوړ کړي د مهرونو قسمت معلوم و چه په يوه توري (حرف) يو غيران مهر جوړوونکي اخلي او هېڅ زيات و کم پکبسي نه وي. د حسن نوم دري توري و او دري غيرانه کېده مزدور چه مهر کن ته ورغي ورته ئي وويل زما نوم خس دي ما ته يو مهر جوړ کړه او دغه يوه روپي خپله اجوره واخله مهر کن چه (حسن) وليکه د (ح) په توري باندي ئي ټکي ايسوده چه (حسن) شي مزدور ورباندي غږ کړ چه دا ټکي د (س) په لمنه کبسي کېږده او هلته ئي مه ږده مهر کن ورته وويل له دېنه خود دري توري جوړېږي او اجوره ئي دري غيرانه کېږي مزدور ورسره جگړه شروع کړه چه زما درباندي يو ټکي حق دي په هر خای کبسي چه زه واييم هماغلته ئي کېږده مهر کن په سوال و جواب له خپل کاره واوت او نور تاوان ئي هم کېده نو له ناکامه له يوه غيرانه تېر شو او مهر ئي په يوه روپي ورکړ مزدور چه خپل بادار ته مهر راوړ د هغه دا يقين و چه پدي سودا کبسي ئي هېڅ نه دي پت کړي او د غلا دپاره هېڅ امکان نه و موجود مگر هغه خپل کار کړي و او د خپل فن له مهارت نه ئي استفاده کړي وه. زمونږ حيني مامورين او کارداران چه په تور و سپين پوهېږي او له تورو سره کار لري د غلا دغه راز چلونه او چمونه ورته ډېر ښه معلوم دي او په داسي خای کبسي چه غلا هېڅ ممکنه نه ده غلا کولي شي او د غلا دپاره لاره برابر وي.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**